

tidsskrift *sb.*, -et, -er, i sms.
 tidsskrift- el. tidsskrifts-, fx
 tidsskrift(s)artikel.

tidsspild *sb.*, -et el. tids-

spilde *sb.*, -t.

Nyt fra **Sprognævnet**

spørgsmål, *bf.* pl. ene

tidsstemple *vb.*, -ede.

tidsstempling *sb.*, -en, -er.

Test din sprogholdning – dokumentationstillæg

Af Philip Diderichsen og Anna Kristiansen

Nedenfor gennemgår vi resultaterne fra Nyt fra Sprognævnet-artiklen *Test din sprogholdning* (Nyt fra Sprognævnet 2014/3) lidt mere detaljeret og med diagrammer der illustrerer svarfordelingen ved de enkelte resultater.

Denne gennemgang er et supplement til nyt fra sprognævnet-artiklen og bør ikke læses alene da flere vigtige pointer kun fremgår af artiklen. “Test din sprogholdning”-testen

var det afsluttende tiltag i Sprognævnets kampagne “Gang i Sproget”, hvis formål var at skabe fokus på sprog og sproglæde i den danske befolkning.

Respondenterne skulle erklære sig enige eller uenige på en femtrinsskala fra “Ja, helt enig” til “Nej, det synes jeg bestemt ikke!” i de følgende ti udsagn:

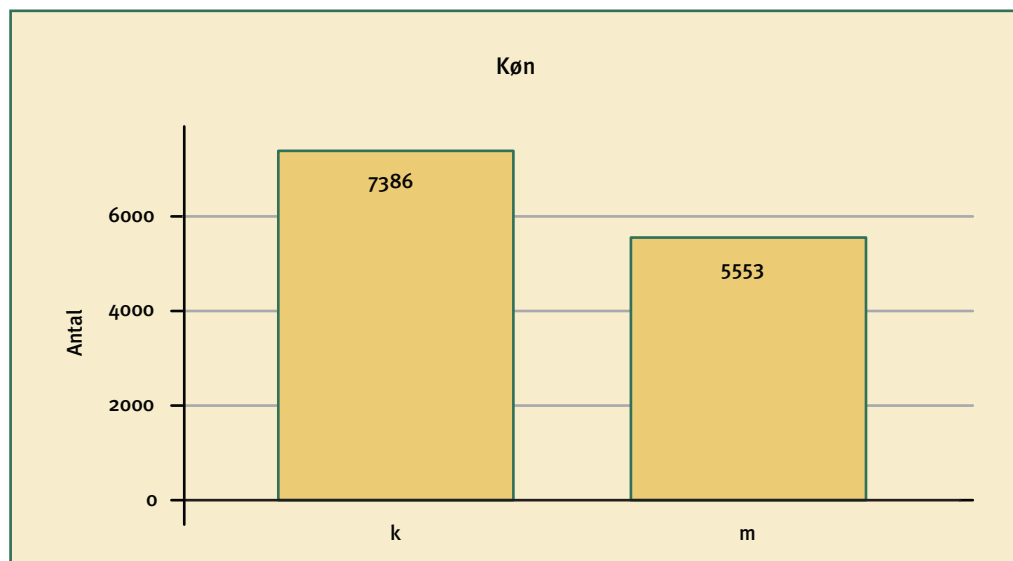
1. Folk der siger *hans* hvor det hedder *sin*, kan man ikke tage seriøst.
2. Jeg kan godt leve med at folk siger *ligge* hvor det hedder *lægge*.
3. Det er forkert at *bjørnetjeneste* og *forfordele* nu pludselig betyder det modsatte.
4. Lad os stave som vi taler – det bliver dansk meget mere varieret og spændende af.
5. Dansk Sprognævn bør give bøder når folk sjusker med sproget.
6. De unge mishandler sproget, de taler grimt og utydeligt, bruger slang og snupper endelserne af.
7. Sig dog *valgstedsmåling* i stedet for *exit poll* og *personalechef* i stedet for *human resource manager*.
8. Det burde være forbudt at sige og skrive *fordi at*.

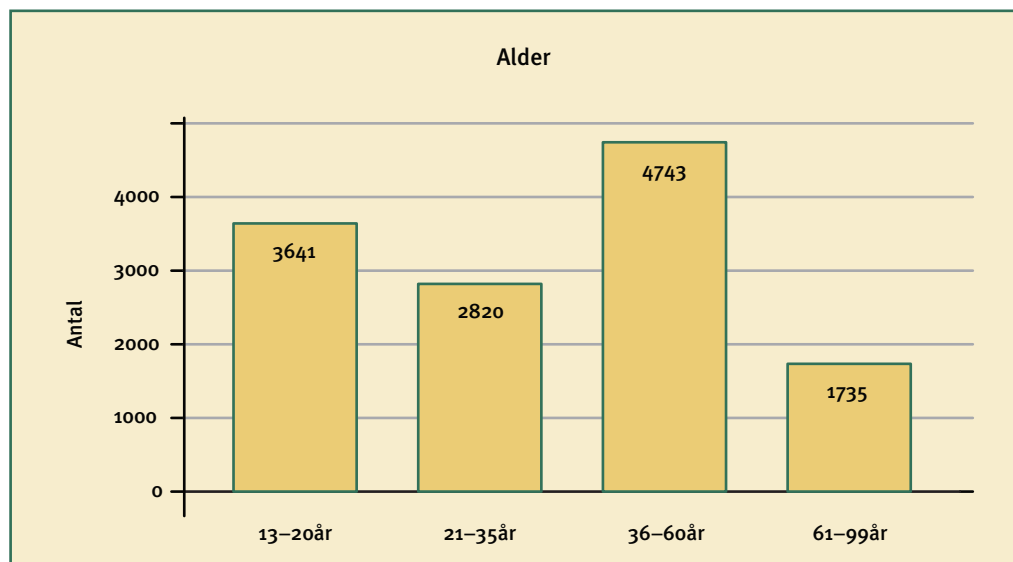
9. Alle skal tale ens uanset om de kommer fra Jylland eller Bornholm.
10. Hvorfor skal vi bruge energi på at bevare det danske sprog? Vi kan da bare tale engelsk.

Som samlet gruppe forholdt respondenterne sig ret konservativt til disse sproglige emner – dog noget mere konservativt med alderen. Der var knap 13.000 besvarelser til testen

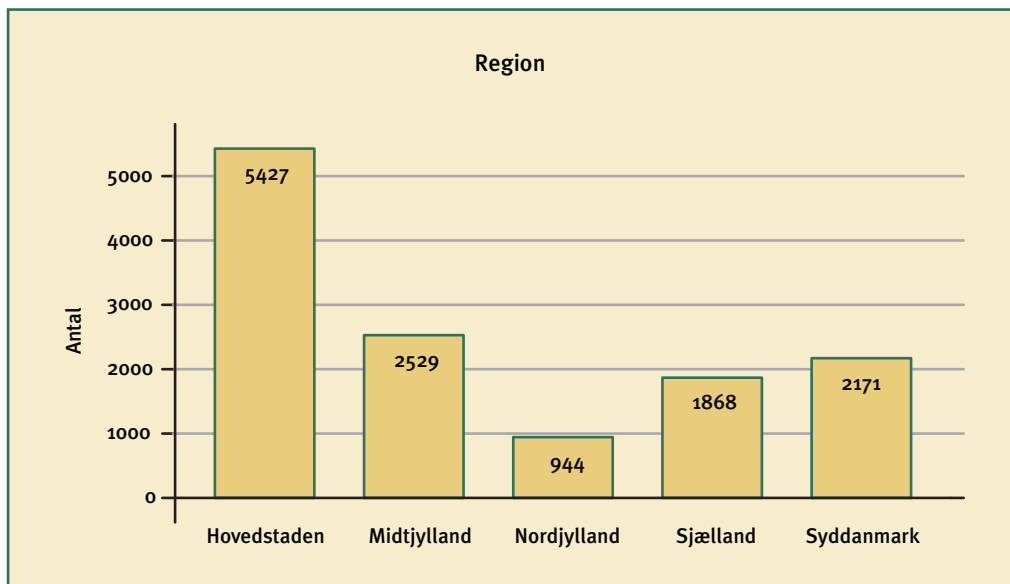
indsamlet over et års tid. Respondenterne oplyste deres køn, alder og bopælsregion. I diagrammerne nedenfor kan man se fordelingen af respondenter på de tre baggrundsvARIABLE.

Figur 1. Antal respondenter fordelt på køn.

Figur 2. Antal respondenter fordelt på alder.

Figur 3. Antal respondenter fordelt på region.

Køns- og aldersfordelingen er nogenlunde jævn, hvorimod den regionale fordeling virker mere skæv; Region Hovedstaden er overrepræsenteret i forhold til den samlede befolkningsandel i regionen, mens de andre regioner er moderat underrepræsenterede. Der er dog så mange respondenter fra hver region at de demografiske skævheder i respondentgruppen næppe udgør den største trussel mod testens resultater. En alvorligere fejlkilde er nok at respondenterne er kommet med i testen ved selvselektion. Det kan således meget vel tænkes at dem der har gjort sig den ulejlighed at tage testen på ”Gang i Sproget”-kampagnens hjemmeside, er mere (eller mindre) sprogligt konservative, oplyste eller interesserede end den generelle befolkning. Derudover kan vi i vores datamateriale se at nogle har taget testen flere gange (jo muligvis for at se de forskellige afsluttende citater som afhænger af besvarelsenerne), hvilket selvfølgelig også kan sløre det reelle billede noget. Vi anslår at op mod hver

tiende af vores respondenter kan være genganger: Blandt de deltagere der havde identificeret sig ved navn (knap 6 %), var 8,8 % gengangere.

Diverse forskellige kombinationer af mere progressive og mere konservative holdninger til de forskellige udsagn var til stede i datamaterialet, og det var således ikke muligt at finde nogen tydelig polarisering i fx mere progressive og mere konservative respondenter. Overordnet set var køns- og regionsforskellene små. Derimod var der tydelige aldersforskelle ved en del af udsagnene.

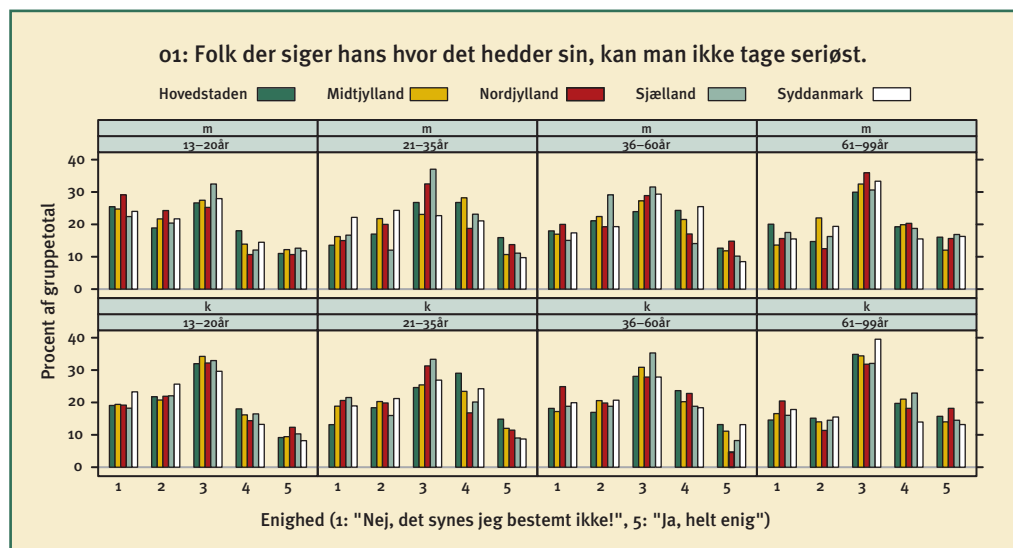
På de følgende sider gennemgår vi resultaterne udsagn for udsagn. Når vi taler om statistisk signifikante forskelle, er det ud fra et signifikansniveau på 0,01. Forskellene er testet statistisk med en *proportional odds logistic regression*-model (funktionen *polr()*) i statistikprogrammet *R*. En *polr*-model kan analysere flere samtidige uafhængige variable (her køn, alder og region) og en ordinal afhængig variabel (graden af enighed fra 1-5). >

1. Folk der siger *hans* hvor det hedder *sin*, kan man ikke tage seriøst

Meningerne om udsagnet er generelt lidt delte med en svag hældning til fordel for sproglig tolerance. Overordnet er der ingen statistisk signifikant kønsforskel, men de yngste respondenter er generelt lidt mere tolerante. Respondenter i Region Hovedstaden er signifikant oftere enige i udsagnet end respondenter fra andre regioner, og respondenter fra Region Nordjylland er signifikant oftere uenige, men disse forskelle er små og/

eller spredt usystematisk over de forskellige respondentgrupper, som det vil fremgå hvis man gransker diagrammet herunder.

Som nævnt i artiklen kan både ”Nej, det synes jeg bestemt ikke!” og ”Ja, helt enig,” tolkes som en tilkendegivelse af enighed i udsagnet ”Folk der siger *hans* hvor det hedder *sin*, kan man ikke tage seriøst.” Det kan være en vigtig delårsag til at meningerne om dette udsagnet er delte.

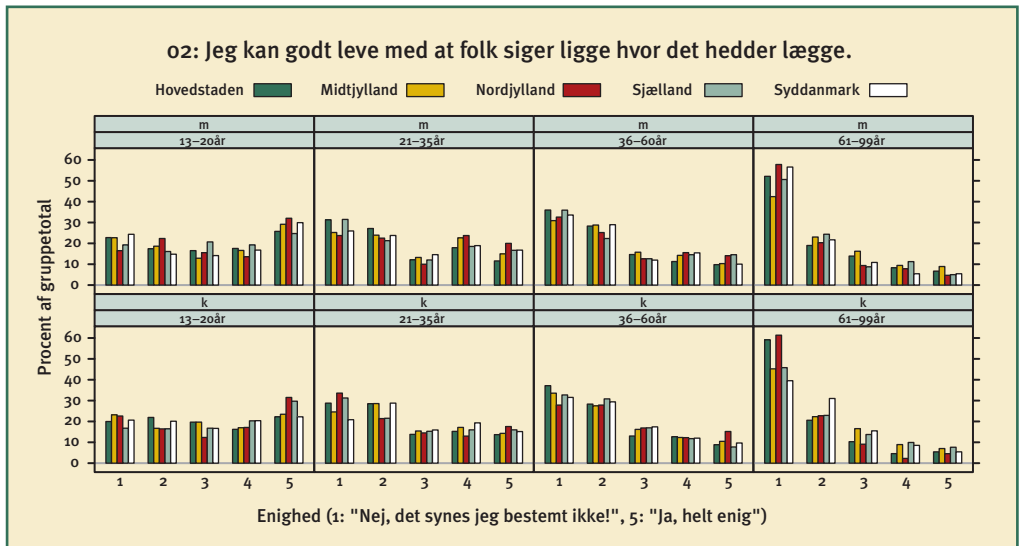

Figur 4. Procentvis fordeling af besvarelser på en femtrins enighedsskala. Grupperet efter køn, alder og region.

2. Jeg kan godt leve med at folk siger *ligge* hvor det hedder *lægge*

Overordnet er der mange der erklærer sig uenige. Men det er tydeligt at tolerancen falder med alderen, som det ses på diagrammet herunder. Der er ingen signifikant kønsforskil. Regionalt er det igen Region Hovedstaden der skiller sig ud ved overordnet at have

signifikant flere negative tilkendegivelser end de andre regioner til dette udsagn, selv om Region Nordjylland har flere uenige blandt de ældste respondenter. Mønsteret i de forskellige regioner er dog stadig temmelig ens.

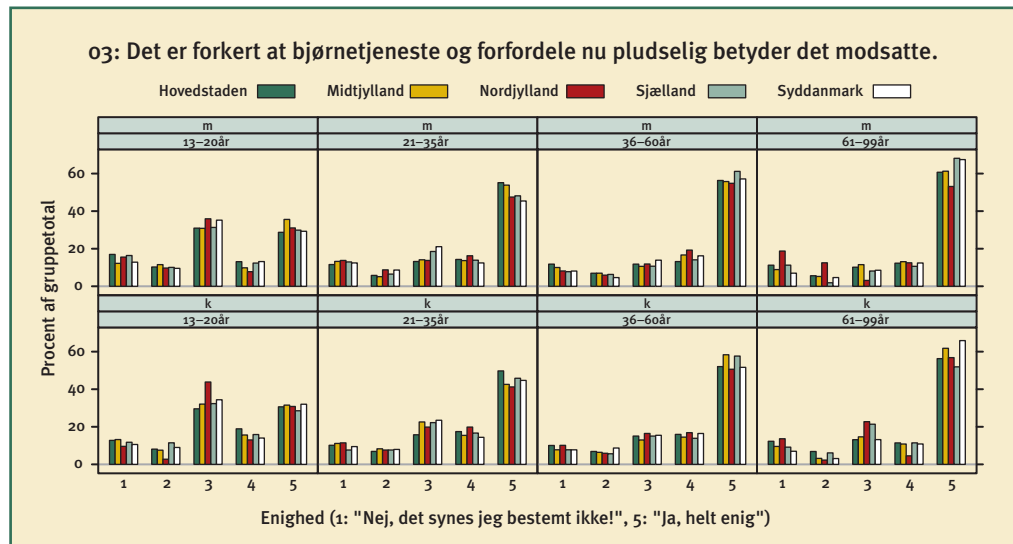
Figur 5. Procentvis fordeling af besvarelser på en femtrins enighedsskala. Grupperet efter køn, alder og region.

3. Det er forkert at *bjørnetjeneste* og *forfordele* nu pludselig betyder det modsatte

Flertallet er enige i udsagnet, og det er de ældre respondenter der oftest udtrykker enighed, mens meningene er mere jævnt fordelt blandt de yngste. En fejlkilde ved dette udsagn er, som nævnt i artiklen, at nogle måske

ikke ved hvilken betydning der er den nye eller gamle, eller måske kun kender til den nye betydning. Kønsmæssigt er mønsteret generelt meget ens, og regionsmæssigt ligeså, som det ses af diagrammet herunder.

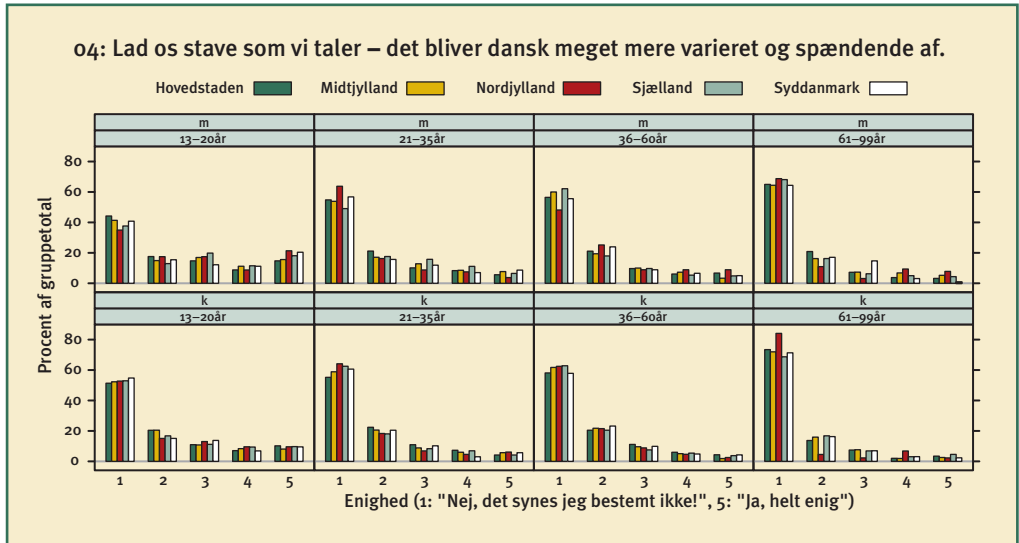

Figur 6. Procentvis fordeling af besvarelser på en femtrins enighedsskala. Grupperet efter køn, alder og region.

4. Lad os stave som vi taler – det bliver dansk meget mere varieret og spændende af

De fleste er uenige i udsagnet, og der er ingen statistisk signifikante forskelle mellem regionerne. Mht. køn og alder kan man se at især den yngste mandlige respondentgruppe er en smule mindre uenig og således lidt mere

positiv overfor lydret stavning. Dette er en del af en generel tendens til at afvisningen af lydret stavning forstærkes en smule med alderen. Forskellene er ikke dramatiske, men statistisk signifikante.

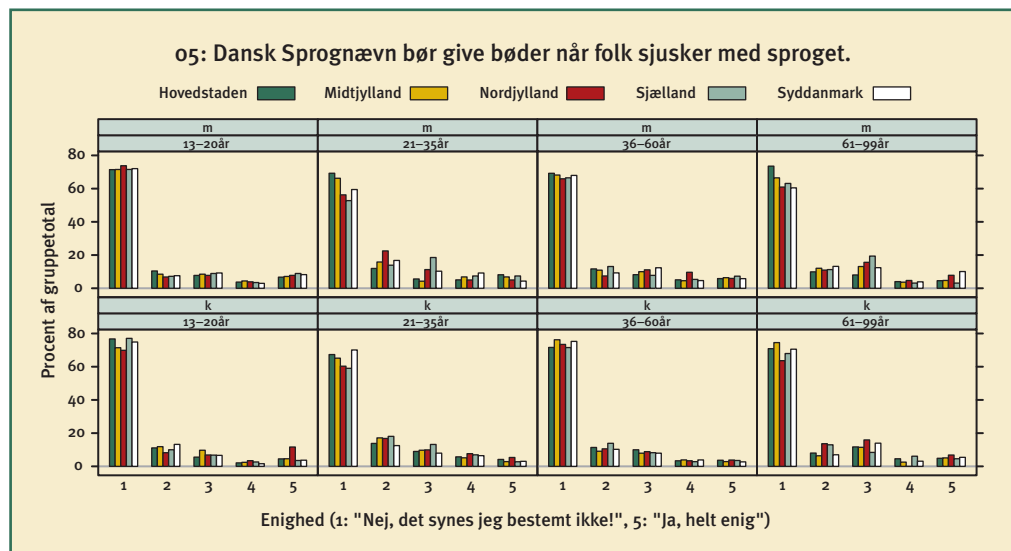
Figur 7. Procentvis fordeling af besvarelser på en femtrins enighedsskala. Grupperet efter køn, alder og region.

5. Dansk Sprognævn bør give bøder når folk sjusker med sproget

Uenigheden i udsagnet er stærk, og den er generel for alle grupper. Kvinderne er signifikant mere uenige i udsagnet end mændene. Det drejer sig dog igen om en temmelig lille

forskel. Der er visse signifikante aldersforskelle, men de er ikke udtryk for en systematisk alderstendens. Regionalt er der ingen nævneværdige forskelle.

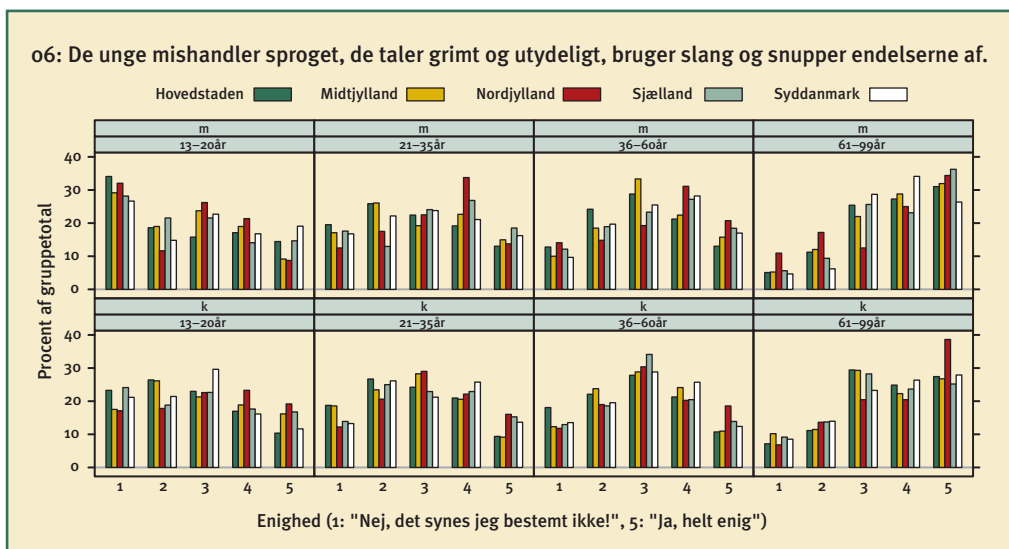
Figur 8. Procentvis fordeling af besvarelser på en femtrins enighedsskala. Grupperet efter køn, alder og region.

6. De unge mishandler sproget, de taler grimt og utydeligt, bruger slang og snupper endelserne af

Der er delte meninger om dette udsagn med den største andel af besvarelserne i hverken- eller-kategorien. Der er dog en vis skævhed i vores data idet de ældste respondenter generelt er noget mere enige i udsagnet end de yngste. Især blandt de yngste mandlige respondenter er en relativt høj andel uenige. Overordnet er respondenter i Region Hovedstaden signifikant *mindre* enige i udsagnet end respondenter fra de øvrige regioner, og respondenter i Region Nordjyl-

land signifikant *mere* enige. Dette er dog ikke generelt for alle undergrupperne, og denne usystematiske regionsvariation ses tydeligt i diagrammet nedenfor.

De meget delte meninger kan være udtryk for at respondenterne generelt ikke har stærke holdninger hvad angår unges sprog, men det kan, som nævnt i artiklen, også meget vel have noget at gøre med de fem ret forskellige forhold der er indlejret i udsagnet.

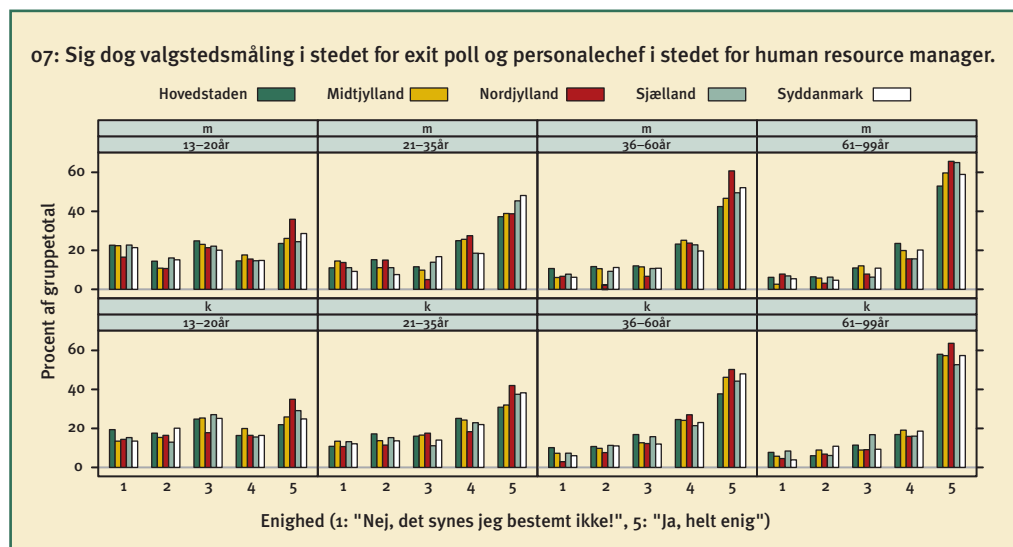
Figur 9. Procentvis fordeling af besvarelser på en femtrins enighedsskala. Grupperet efter køn, alder og region.

7. Sig dog valgstedsmåling i stedet for exit poll og personalechef i stedet for human resource manager

Vores resultater viser, i modsætning til visse andre undersøgelser af holdninger til engelsk i dansk (fx Kristiansen 2005), at folk generelt foretrækker de *danske* ord – og jo ældre respondenterne er, des mere. Og der er ikke tale om at de unge generelt bakker op om de to engelske udtryk mens de ældre ikke gør: Selv i de yngste grupper er andelen af helt enige

størst – over 20 % – men meningene er mere delte, og der er også omkring 20 % eller lidt under på hver af de andre svarmuligheder. Igen er Region Hovedstaden signifikant mindre konservativ end de andre regioner, og Region Nordjylland mere konservativ end de andre regioner. Den overordnede kønsforskel er ikke statistisk signifikant.

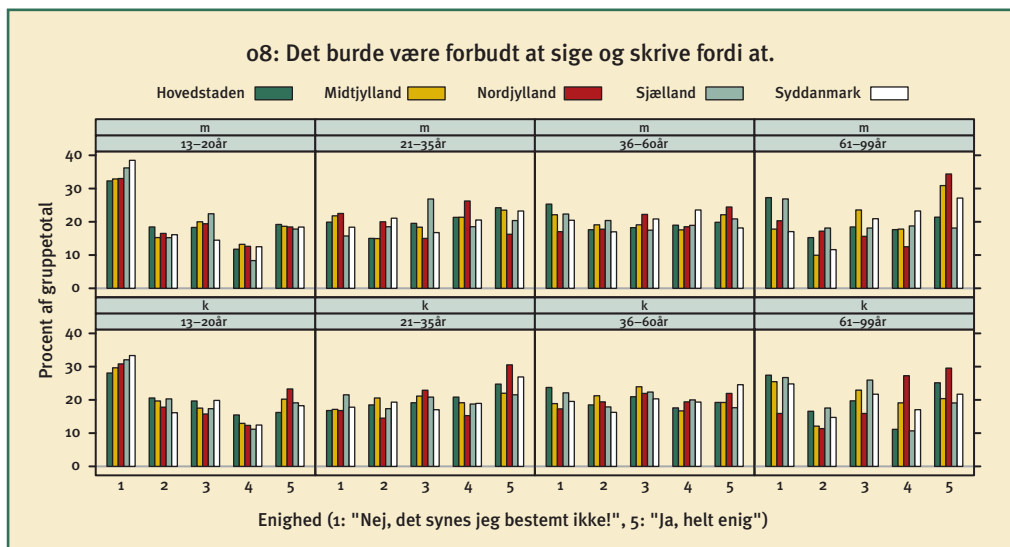

Figur 10. Procentvis fordeling af besvarelser på en femtrins enighedsskala. Grupperet efter køn, alder og region.

8. Det burde være forbudt at sige og skrive *fordi at*

Generelt er der delte meninger om et forbud mod *fordi at*. Dog er andelen af helt uenige klart størst i den yngste respondentgruppe, som det fremgår af diagrammet. I dette tilfælde er det Region Sjælland og Region Nordjylland der udgør ekstremerne i den i øvrigt ikke særlig systematiske regionale variation.

De østdanske regioner, Region Sjælland og Region Hovedstaden, er mest *imod*, mens Region Nordjylland er mest *for* et forbud mod *fordi at*, en statistisk signifikant forskel der navnlig kommer til udtryk i den ældste aldersgruppe.

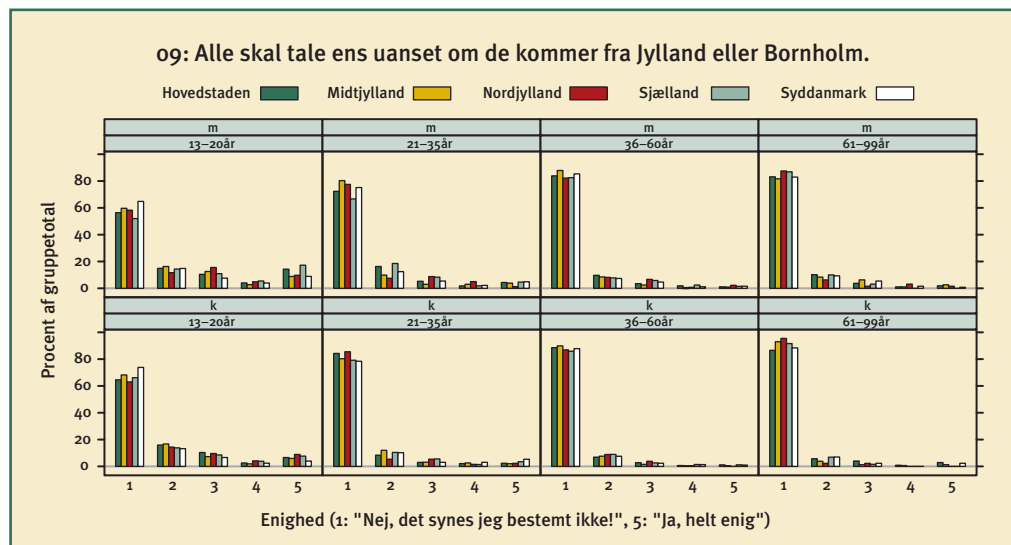
Figur 11. Procentvis fordeling af besvarelser på en femtrins enighedsskala. Grupperet efter køn, alder og region.

9. Alle skal tale ens uanset om de kommer fra Jylland eller Bornholm

Knap 80 % af respondenterne er afvisende. Der er ikke megen variation, men i diagrammet nedenfor kan man dog ane at kvinder tager signifikant mere afstand fra udsagnet end mænd. Ligeledes tager de ældre grupper lidt mere afstand fra udsagnet end de yngre. Resultatet viser altså en ganske generel tole-

rance overfor andre måder at tale på. Region Sjælland er signifikant mindre afvisende end et par af de andre regioner, hvilket skyldes regionens yngre mandlige respondenter, men generelt må de fem regioner siges at have meget ens fordelinger.

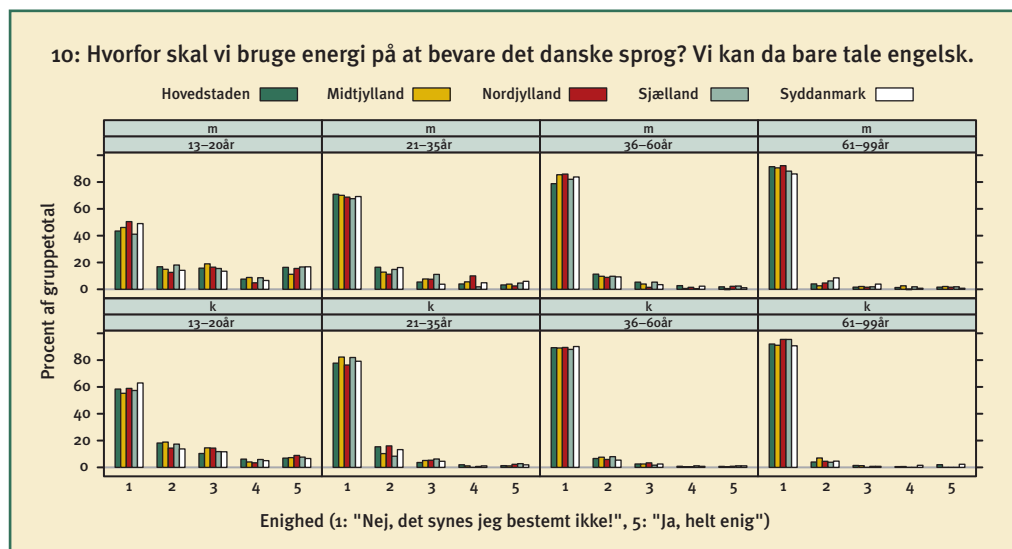

Figur 12. Procentvis fordeling af besvarelser på en femtrins enighedsskala. Grupperet efter køn, alder og region.

10. Hvorfor skal vi bruge energi på at bevare det danske sprog? Vi kan da bare tale engelsk

Op mod 80 % er helt uenige, og fordelingerne er igen næsten ens i de fem regioner. Der er ingen signifikante forskelle regionerne imellem. Afvisningen af udsagnet bliver også her tydeligere med alderen – især for mændene,

hvor vi igen ser at de yngste mænd er den mindst konservative respondentgruppe, omend der også i denne gruppe er et klart flertal imod at gå over til engelsk.

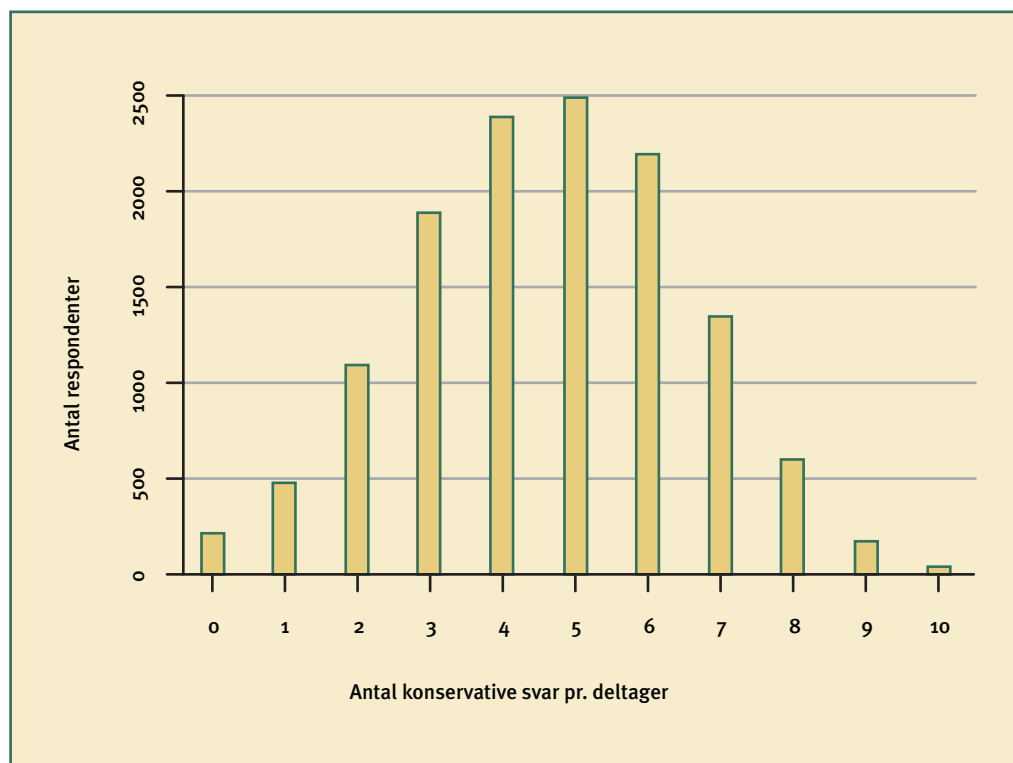
Figur 13. Procentvis fordeling af besvarelser på en femtrins enighedsskala. Grupperet efter køn, alder og region.

Ingen polarisering

Diagrammet nedenfor viser antallet af konservative svar pr. deltager. (Konservative svar er de to svarmuligheder ved hvert spørgsmål der er mere konservative end midt imellem-kategorien, altså helt eller delvist *enig* ved visse udsagn og helt eller delvis *uenig* ved andre). Flest respondenter har fem konservative svar, men der er også betydelige andele

der har flere eller færre. Der findes således fx respondenter der kun har svaret progressivt eller midt imellem, men de er få. Hovedpointen med dette diagram er at det i hvert fald ikke er muligt at spore nogen konservativ-progressiv polarisering, som ville have givet et diagram med en pukkel i hver side og en dal i midten.

Figur 14. Antal respondenter fordelt på antal konservative svar.

Svage korrelationer mellem udsagnene

Tabellen nedenfor viser Spearman-korrelationer (r_s) mellem besvarelserne for de enkelte spørgsmål. Korrelationerne mellem de udsagn der har at gøre med grammatik (*hans og sin*, *ligge og lægge* og *fordi at*), sprogsjusk (bøder for sjusk, sproget mishandles) og engelskpåvirkning (danske eller engelske ord, hvorfor tale dansk når vi kan tale engelsk) er markeret med mørkere gul i tabellen nedenfor. De

har ganske vist nogle af de højeste indbyrdes korrelationer blandt de ti udsagn, men de er stadig svage (idet de alle ligger omkring $r_s = +/-0,3$).

Dermed kan besvarelserne ved de forskellige udsagn ikke ses som udtryk for én samlet ”sprogholdning”. Besvarelserne bør derimod vurderes isoleret for hvert enkelt udsagn.

	1. Hans/sin	2. Ligge/lægge	3. Børne-tjeneste	4. Lydret stavning	5. Bøder	6. Mishandling	7. Valgstedsmåling	8. Fordi at	9. Tale ens	10. Tale engelsk
1. Hans/sin	1.00									
2. Ligge/lægge	-0.33	1.00								
3. Børne-tjeneste	0.18	-0.20	1.00							
4. Lydret stavning	-0.11	0.23	-0.16	1.00						
5. Bøder	0.23	-0.17	0.09	-0.07	1.00					
6. Mishandling	0.19	-0.20	0.18	-0.17	0.28	1.00				
7. Valgstedsmåling	0.08	-0.14	0.18	-0.09	0.13	0.27	1.00			
8. Fordi at	0.29	-0.26	0.20	-0.18	0.29	0.27	0.16	1.00		
9. Tale ens	0.08	0.05	-0.07	0.12	0.20	0.07	-0.08	0.08	1.00	
10. Tale engelsk	-0.05	0.18	-0.16	0.24	0.03	-0.12	-0.30	-0.06	0.31	1.00

Tabel 1. Spearman-korrelationer (r_s) mellem enighedsværdier for de enkelte udsagn.